

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ ตามแนวความคิดกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จุฑารัตน์ สุระโคตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนราชสีลา

อีเมล : 2016jutarat@gmail.com

รับต้นฉบับ 30 พฤษภาคม 2568 ; ปรับแก้ไข 10 สิงหาคม 2568 ; รับผิดชอบ 20 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน 2) เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน และ 4) เพื่อประเมิน รูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนราชสีลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 34 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม 3) แบบสอบถามความคิดเห็น 4) รูปแบบการเรียนการสอน 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ และ 8) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าประสิทธิภาพ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t - test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมี ความต้องการจำเป็นให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในรายวิชาสังคมศึกษา ในระดับสูงที่สุด 2) รูปแบบการเรียนการสอน มี 7 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (4) ระบบสังคม (5) ระบบสนับสนุน (6) เงื่อนไขการนำรูปแบบ ไปใช้ และ (7) การประเมินผลรูปแบบ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมในระดับมาก และรูปแบบมีประสิทธิภาพ 83.90/82.29 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมใน ระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 87.39 4) รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และ ความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนมากที่สุด

คำสำคัญ

รูปแบบการเรียนการสอน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การกำกับตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

The Development of Problem-Based Learning Model with Self-Regulated Learning to Promote Critical Thinking Skills of Mathayom 4 Students Social Studies, Religion and Culture Learning Group

Jutarat Surakote

Social Studies, Religion and Culture learning Department Rasisalai School

E-mail : 2016jutarat@gmail.com

Received 30 May 2025 ; Revised 10 August 2025 ; Accepted 20 August 2025

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the foundational information required for developing a teaching model, 2) to develop the model, 3) to test its application, and 4) to evaluate its effectiveness. The study's sample group was made up of 34 students from Mathayom Suksa 4/7 at Rasi Salai School, who were chosen through simple random sampling during the first semester of the 2023 academic year. The instruments used in this research included 1) a document analysis form, 2) questions for focus group discussions, 3) an opinion questionnaire, 4) the teaching model itself, 5) learning management plans, 6) an academic achievement test, 7) a critical thinking skills assessment form, and 8) a satisfaction questionnaire. Data analysis was performed using statistical methods such as the efficiency index (E_1/E_2), percentage, mean, standard deviation, and a t-test.

The research findings revealed the following: 1) Students had a high need for social studies learning activities that promote critical thinking skills. 2) The instructional model, which consists of seven components: (1) principles, (2) objectives, (3) learning management process, (4) social system, (5) support system, (6) conditions for its application, and (7) evaluation, was rated as highly suitable and feasible by experts and demonstrated an efficiency of 83.90/82.29. 3) Students' academic achievement after learning was significantly higher than their pre-learning scores ($p < .05$). Their overall critical thinking skills were at an excellent level, with a score of 87.39%. 4) The model was rated as highly useful, feasible, suitable, and accurate. Additionally, students were highly satisfied with learning through this instructional model.

Keywords

Teaching, Problem-based learning, Self-regulation, Critical thinking skills

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาความสามารถทางการคิด เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะความสามารถทางการคิดจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพที่สังคมและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการรับและการใช้ข้อมูลต่าง ๆ และมีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการใช้ชีวิตการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาเลือกรับข้อมูลที่มีประโยชน์มากขึ้น เป็นคนที่มีคุณลักษณะไปในทางที่คิดเป็น คือ การคิดเป็นแบบรู้จักจริง รู้ลึก ใฝ่รู้ แยกแยะดีชั่วได้ รู้สมานฉันท์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีกระบวนการคิดและสังเคราะห์ได้เป็นคนที่รู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจปัญหา รู้จักคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา คลุมเครือ ชัดแย้ง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำโดยใช้ความรู้ความคิดจากประสบการณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีทักษะในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษามีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักคิดตัดสินใจเพื่อดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสอนสังคมศึกษาต้องเป็นการพัฒนาทักษะทางปัญญาโดยเฉพาะทักษะการคิด ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน จึงไม่ได้หมายความว่านักเรียนจะต้องรับข้อมูลแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นแต่การจัดการเรียนรู้ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม รวบรวม ข้อมูล ประเมินข้อมูล และสรุปข้อมูล รู้จักการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ก่อนตัดสินใจอย่างมีเหตุผลด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่สคุนธ์ สิ้นธพานนท์ (2558) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลโดยมีการศึกษาข้อเท็จจริง หลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจแล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผลก่อนตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญในการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเองจะเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดในแง่การตีความหมาย ในรายละเอียด รู้จักขยายผลของสิ่งที่คิดและปรับสิ่งที่ได้จากการคิดดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้รู้ปัญหา เป็นการพัฒนาทักษะการคิด มีความมั่นใจในตนเองและเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นระบบ (วิภาพรรณ พินลา, 2560)

โรงเรียนราชสีลา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียน ทั้งหมด 4 วิชา คือ สังคมศึกษา 1 หน้าที่พลเมือง 1 กฎหมายน่ารู้ และวิชาการป้องกันทุจริต 1 รวมจำนวนชั่วโมงในการสอน 23 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดระยะเวลาในการสอน ผู้วิจัยได้มีการสร้างและพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ แต่เนื่องจากวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาท่องจำ สอนเนื้อหาตามตำรา เป็นวิชาที่ขาดความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนไม่ค่อยชอบเรียนและมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยสั่งงานหรือมอบหมายงาน นักเรียนส่วนใหญ่มีการคัดลอกเอกสารต่าง ๆ มาตอบคำถามทั้งหมด มีนักเรียนส่วนน้อยเท่านั้นที่แสดงความคิดเห็นของตนเอง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ศึกษาแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดของนักเรียนไว้หลากหลายวิธี เช่น ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน การตั้งคำถามให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผล คิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลหลากหลายแบบ ทั้งนี้ผู้สอนสามารถทำได้โดยใช้แนวคิด PBL (Project-Based Learning) (วิภาพรธณ พินลา, 2560) เป็นไปตามงานวิจัยของฐิติวรรณ พิมพ์เทศ (2560) ได้ศึกษาการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสนุน ผลพบว่า กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหา และวิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ได้ทำความเข้าใจกับปัญหา ได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ได้ฝึกปฏิบัติ อภิปรายและสรุปองค์ความรู้ที่ได้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนคิด เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า PBL โดยที่ครูผู้สอนมีการเตรียมปัญหาที่น่าสนใจในการที่จะนำมาใช้ในการเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อกระตุ้นหัวใจ ไร้ความสนใจ เพื่อเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองหรือใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย เช่น ปัญหาที่มาจากตัวผู้เรียนหรือเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ จะมีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการแสวงหา ค้นคว้าคำตอบและหาเหตุผลมาแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรา เล่าเรียนดี, 2555) จากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนา วิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความมั่นใจในการเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชสีไล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 8 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 173 คน ซึ่งแต่ละห้องมีการจัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน
กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนราชสีไล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 34 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตัวแปรตาม

1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. ความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือและคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมในระดับมาก

3. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 18 แผน โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมในระดับมากที่สุด

4. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากตั้งแต่ 0.33-0.69 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.35-0.87 และข้อสอบแบบปรนัยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79

5. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายวิชาสังคมศึกษา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ จำนวน 5 ข้อ แต่ละข้อ ครอบคลุมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4 ด้าน ได้แก่ การนิยามปัญหา การตัดสินใจ การระบุสมมติฐาน และการสรุปอ้างอิง ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นผู้วิจัยมีการทดลองใช้และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้จริง

6. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้ค่าที่ t - test แบบ Dependent Samples

2. วิเคราะห์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวม ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาสังคมศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.61) สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และมีความต้องการจำเป็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาสังคมศึกษา ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) ระบบสังคม 5) ระบบสนับสนุน 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และ 7) การประเมินผลรูปแบบ

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก

2.3 รูปแบบการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.90/82.29 ถือว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

3.1 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 87.39 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

4. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

4.1 รูปแบบการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.54$)

4.2 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51, S.D. = 0.61$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวม ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาสังคมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, S.D. = 0.61$) สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.50$) และมีความต้องการจำเป็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาสังคมศึกษาในระดับสูงที่สุด

รองลงมา คือ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลตามลำดับ แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาสังคมศึกษามีประเด็น คือ มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการประยุกต์ใช้สื่อที่ส่งเสริมการคิด มีสถานการณ์ปัญหาหรือประเด็นที่ชวนสงสัย ให้นักเรียนตั้งคำถาม ได้ร่วมทำและคิดวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา ทาระ (2560) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ตามทักษะระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนรู้อ ด้านบรรยากาศด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและเนื้อหา ตามลำดับและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ที่เหมาะสม คือ การใช้ข้อคำถาม ผังกราฟิก ให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการเรียนการสอน มี 7 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) ระบบสังคม 5) ระบบสนับสนุน 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และ 7) การประเมินผลรูปแบบ ผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และ รูปแบบการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.90/82.29 ถือว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เกิดจากการออกแบบและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ คือ การศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รูปแบบการสอนของจอยซ์ เวลล์และแคลฮอน (Joyce, Weil, and Colhoun, 2009) นิยม กิมานุวัฒน์ (2559) และอุเทน วาหา (2560) และการสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครูในสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำมาสังเคราะห์แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ทำให้รูปแบบการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตภา สุทธิอาจ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน แบบเน้นประสบการณ์ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปใช้ได้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 87.39 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่า การจัดกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็น

ฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเอง เป็นวิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ร่วมทำและคิดวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองและแบบกลุ่มย่อย ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหาการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ฝึกให้นักเรียนมีการกำหนดเป้าหมายการให้คุณค่ากับการเรียนและความคาดหวังในการเรียนของตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และทักษะต่าง ๆ รู้จักเลือกใช้กลวิธีในการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ (Woolfalk, 1998) ทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับดีเยี่ยม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 งานวิจัยที่สนับสนุนข้อสรุปนี้คือ งานวิจัยของกฤษณู ปะทานัง (2560) ได้ศึกษาผลของการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 74.62 ของคะแนนเต็มซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของประสรวงศ์ ดันติเสนาะ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนอ่านตามทฤษฎีโครงสร้าง เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และระหว่างเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ครูผู้สอนสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนราชินีไศลมี ความเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.54) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.61) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการสร้างและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างอย่างเป็นระบบ มีแนวคิดพื้นฐาน และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยมีการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มีสื่อการเรียนรู้ มีการยกตัวอย่าง และสถานการณ์และปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบในตัวเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภา สุธธิดา (2561) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับและงานวิจัยของฐิติวรรณ พิมพ์เทศ (2560) ได้ศึกษาการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสนุน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนควรมีการเตรียมปัญหาหรือมีสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียน และมีความสนใจที่จะหาคำตอบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการกำกับตนเองไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการแก้ปัญหาอนาคต เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการกำกับตนเองร่วมกับแนวทางการสอนอื่น เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เช่น แนวคิดทางพระพุทธศาสนา แนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณู ปะทานัง. (2560). ผลของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครตีสเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กันตภา สุทธิอาจ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิยม กิมาวุฒินัน. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตติวรรณ พิมพ์เทศ. (2560). การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสุนน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). การพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- ประสรรค์ ตันติเสนาะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านตามทฤษฎีโครงสร้าง เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนภาษาไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวีณา ทาระ. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ตามทักษะครูระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2 (RTUNC 2017). (น. 1422-1433) ณ มหาวิทยาลัยราชธานี.
- วัชราน เล่าเรียนดี. (2555). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด = *Thinking skills instructional models and strategies*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาพรรณ พินลา. (มกราคม - มิถุนายน, 2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารปาริชาติ*. 30(1) : 13-34.
- สุคนธ์ สันทพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินติ้ง
- Joyce, B., Weil, M., & Callhoun, E. (2009). *Models of teaching*. (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Woolfolk, A.E. (1998). *Education Psychology*. 6th ed. Boston : Allys & Bacon.